

Handreiking -16

Wie heeft het voor het zeggen?

Leidingdeel

Inhoud

Voorwoord	2
Uitleg leidingdeel	2
Literatuur.....	3
Achtergrondinformatie	3
Didactische informatie	5
Benodigheden voor deze bijeenkomst	8
Opening	8
Doelstelling	8
Alternatieve startopdracht.....	9
Antwoorden op de vragen en suggesties voor gesprek	9

Voorwoord

Beste leidinggevende,

Voor je ligt het leidingdeel dat hoort bij de Handreiking Actueel 'Wie heeft het voor het zeggen?'. Voor dit onderwerp is gekozen omdat we merken dat er veel onvrede leeft, ook bij jongeren, tegenover de overheid. De beelden van rellen in de coronatijd of protesterende boeren staan nog op ons netvlies. Het zijn voorbeelden uit de afgelopen jaren die iets aangeven van de relevantie van dit onderwerp. We hebben een overheid die in ons land de regels bepaalt, maar hoe verhoud je je tot die overheid, juist ook als je het niet met het beleid eens bent? Mag je dan gaan protesteren, en zo ja, welke grenzen stel je dan? En wat heeft het ons te zeggen dat de overheid door God gegeven is? Hoe gaan we om met gezag in het algemeen?

Stuk voor stuk vragen die zomaar kunnen leven bij de jongeren van je club. Een mooi en belangrijk thema dus om met hen bij stil te staan. We doen dat in deze Handreiking op een interactieve manier, vol afwisselende opdrachten en met prikkelende vragen. Het materiaal is geschikt voor een of twee avonden en we willen dicht bij de leefwereld van de jongeren komen. We hopen dat ook met deze uitgave Gods Woord dicht bij de levens en harten van jongeren gebracht wordt, in het besef dat de werking van Gods Geest daarbij nodig is. Het is ons gebed dat deze Handreiking voor veel jongeren tot zegen mag zijn. Gezegende bijeenkomst(en) toegewenst!

Uitleg leidingdeel

In het leidingdeel vind je eerst een literatuurlijst en achtergrondinformatie over het thema en een korte didactische aanwijzing. Vervolgens wordt er informatie gegeven onder de volgende kopjes:

Benodigheden voor deze bijeenkomst

- Onder dit kopje staat wat je voor elke bijeenkomst nodig hebt aan materialen.

Opening

- Hier staat het te lezen bijbelgedeelte en worden enkele suggesties gegeven om te zingen. De liederen die aangegeven staan, komen uit de gele zangbundel (Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer).
- Daarnaast wordt een tweede suggestie gegeven voor een bijbelgedeelte, voor als er twee avonden over de schets belegd worden.

- Ook worden er zaken genoemd waarvoor gebeden of gedankt kan worden.

Doelstelling

- Onder dit kopje worden in een paar regels de doelen van de avond benoemd.

Alternatieve startopdracht

- Onder dit kopje staat een alternatieve startopdracht, om bijvoorbeeld te gebruiken bij een tweede avond of als alternatief voor de startopdracht die bij de schets staat.

Antwoorden op de vragen en suggesties voor een gesprek

- Onder dit kopje tref je de antwoorden op de vragen uit de Handreiking aan.
- Het is van belang om je te realiseren dat je niet alle opdrachten van een schets moet behandelen. Kies zelf een aantal opdrachten uit die je relevant en passend vindt voor jouw doelgroep.

Literatuur

Hieronder tref je een literatuurlijst aan, die gebruikt is bij de totstandkoming van deze schets. Indien gewenst kun je zelf een of meerdere boeken van deze lijst gebruiken bij je voorbereiding.

- *Tekst voor Tekst, de Heilige Schrift kort verklaard en toegelicht* (1987). Oeveren, B. van, e.a. 's-Gravenhage: Boekencentrum.
- *HSV-studiebijbel* (2014). Paul, M.J. en Hofman, T.M. (Red.). Heerenveen: Royal Jongbloed.
- *Bijbel met Uitleg* (2015). Apeldoorn: De Banier.
- *Eert uw vader en uw moeder*. Kooten, R. van. Houten: Den Hertog.

Achtergrondinformatie

Romeinen 13:1-7

Paulus laat hier zien dat de overheid Gods dienaar is. Ze is aan ons door God gegeven, maar de overheid heeft ook de taak te regeren zoals God het wil.

Vers 1 laat zien dat de Heere het gezag ingesteld heeft en dat we ons daarom moeten onderwerpen aan de gezagsdragers. Het is gehoorzaamheid aan het vijfde gebod. Als je je verzet tegen het gezag, tegen de gezagsdragers, verzet je je daarmee tegen God Zelf. En dan

(vers 2) haal je een oordeel van God over je heen. Ongehoorzaamheid aan dit gebod zal door de Heere worden gestraft.

Vers 3 laat heel mooi zien hoe we ons hebben te verhouden ten opzichte van de overheid. Door het goede te doen. Als je te allen tijde goed doet, hoef je de overheid ook niet te vrezen. Als je je aan de verkeersregels houdt, hoef je niet bang te zijn dat de politie je een bekeuring geeft. De overheid is ons ten goede gegeven (vers 4). Ze is er met het oog op ons welzijn. Het is een zegen dat we een overheid ontvangen. En dan is er in ons land toch wel heel veel om voor te danken, zeker als we kijken naar veel andere landen in deze wereld.

Eén van de taken van de overheid is het bestrijden van het zwaard. Ook dat is een opdracht van de Heere. Onderwerp je daarom aan de overheid, zegt Paulus in deze verzen. Het is goed om je te realiseren dat de overheid in Paulus' dagen vijandig tegenover de christenen stond. En toch klinken deze woorden hier. God staat boven de overheid en Hij wil ons daardoor regeren. De gehoorzaamheid aan de Heere staat bovenaan, dus als een overheid iets van ons vraagt wat tegen Gods geboden ingaat, hoeven we de overheid niet te gehoorzamen. In alle andere gevallen wordt die gehoorzaamheid wel van ons gevraagd.

Datzelfde geldt ook voor het betalen van belastingen. We moeten ieder geven wat het zijne is: aan God alle eer en aan de regering de belasting. We moeten niet denken dat we geen belasting hoeven te betalen omdat een deel van het geld verkeerd gebruikt wordt, want in het Romeinse Rijk werd zeker niet al het geld voor goede doeleinden gebruikt. De Heere Jezus heeft ons het goede voorbeeld gegeven door eveneens belasting te betalen (Matth. 17:24-27).

Artikel: Johannes Calvijn over God, democratie en overheid

(bron: <https://webshop.sgp.nl/producten/calvijn-op-scherp/download>)

De katholieke historicus Lord Acton schreef over de pausen uit de Late Middeleeuwen: 'Power tends to corrupt, and absolute power corrupts absolutely.' Macht neigt naar corruptie en absolute macht naar absolute corruptie. Calvijn zou liever zeggen dat wij al corrupt zijn en daarom niet goed met de macht kunnen omgaan. Monarchen hebben het contragewicht nodig van een kritische lagere overheid. Die lagere overheid is tot verzet geroepen, als de vorst zich als tiran ontpopt. De Nederlandse natie dankt haar ontstaan mede aan het slot van de Institutie, gelezen als een theologische rechtvaardiging voor het verzet tegen de koning van Hispanje. Latere gereformeerden hebben deze kierende deur verder opengezet en geconcludeerd dat er een recht op opstand is. Er zit een revolutionaire kracht in de politieke opvattingen van Calvijn. Anders dan Luther weigert hij beide rijken te scheiden. Kerk en wereld vallen samen onder de soevereiniteit van God. Dat besef maakt de christen vrij om God meer te gehoorzamen dan de mensen. Steeds hebben mensen zich steeds geïnspireerd gevoeld door deze bastoon in Calvijns theologie. Het staat er niet met zoveel woorden, maar je kunt het er wel uit afleiden: "Rebellion to Tyrants is Obedience to God." (Thomas Jefferson) Dat revolutionaire in Calvijns theologie houdt verband met de theocratie. Het is lastig daar een definitie van te geven. Die loopt uiteen van een algemene erkenning dat God regeert – volgens die definitie zijn alle monotheïsten theocraten – via een programma tot kerstening van de samenleving tot een "staatsvorm waarbij de politieke macht direct van God afgeleid wordt." De

Winkler Prins noemt Calvijn en zijn 'Godsstaat' Genève als voorbeeld. Bij Calvijn is de theocratie allereerst de geloofsbelijdenis van een onderdrukte minderheid. Dat is althans de intentie van de Institutie. In die lijn laat ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis zich lezen. De belijdenis van de theocratie plaatst de overheid voor de troon van God. God kan de bloedige scepters van tirannen verbreken. "Laten de vorsten dat horen en vrezen." Juist in tijden van vervolging is de belijdenis dat de overheid slechts een huisslaaf (diakonos) van God is, bevrijdend. Aan de onderdrukkende overheid wordt niet gevraagd om een veilig hoekje in een ghetto, maar die overheid wordt aangezegd dat zij geen enkel recht heeft om de leugen te staven, omdat zij door God geroepen is om de waarheid te bevorderen. Juist omdat vorsten plaatsvervangers van God zijn, zullen zij eenmaal verantwoording af moeten leggen. De belijdenis van de theocratie geeft aan de politiek een diepere dimensie. Politici zijn niet in de eerste plaats verantwoording schuldig aan het volk, maar aan God. Zij mogen zich dan ook niet primair laten leiden door de verkiezingen, maar door de uitverkiezing. Zij zijn door God gekozen om te regeren. Niet de gehaktdag, maar de oordeelsdag is bepalend. Wie gelooft dat de koning voor de troon van God op een lijn staat met zijn onderdanen, kan zich onbevreesd verzetten tegen dwang. Uiteindelijk is er maar één Koning. Als de overheid iets tegen Hem gebiedt, "moet het als van nul en geen waarde verworpen worden." Ook dat is christelijke vrijheid. In de theologie van Calvijn zit echter wel een intrinsieke spanning. De revolutionaire kracht wordt getemperd door zijn nadruk op de voorzienigheid. Burgers moeten berusten in hun lot en hopen op betere tijden als zij verdrukking lijden. Zij hebben niet de roeping om zich te verzetten en het is zonde tegen God als zij hun boekje te buiten gaan. Calvijn benadrukt dat om de indruk te wekken dat gereformeerde protestanten niet staatsgevaarlijk zijn. Maar het was meer dan politiek. Het was een diepgeworteld geloof dat het goed is, wat God doet. Zelfs als vorsten zich als zakkenvullers gedragen en zich baden in luxe, roven, plunderen en verkrachten, leert het Woord van God dat onderdanen onderdanig moeten zijn. Het volk krijgt de regering die het verdient heeft. Een goddeloos koning is een roede van God. "Laten wij eerst maar eens denken aan onze zonden..." De providentia kan erg bevestigend zijn voor de status quo, omdat die met de wil van God gelijkgesteld wordt. Zo kon het gebeuren dat in de Tweede Wereldoorlog sommigen zich met een beroep op Calvijn verzetten, terwijl vele anderen met een beroep op dezelfde Calvijn berustten in hun lot en het beste er van maakten.

Didactische informatie

Het bespreken van de vragen kun je variëren. Hieronder volgen enkele manieren waarop je de vragen kunt bespreken.

Denken > delen > uitwisselen

Het *denken*, *delen* en *uitwisselen* is een proces waarbij jongeren eerst zelf nadenken, daarna in een klein groepje hun gedachten delen en deze ten slotte in de grotere groep uitwisselen. Het voordeel van deze werkwijze is dat de betrokkenheid gestimuleerd wordt. Bovendien wordt

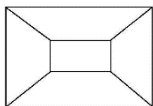
door het uitwisselen van gedachten en het gezamenlijk formuleren van een antwoord het aantal meningen beperkt. Dat maakt de gezamenlijke nabespreking overzichtelijker. Hieronder worden een aantal didactische werkvormen uitgelegd, waarmee dit proces van *denken, delen en uitwisselen* gestalte kan worden gegeven.

Eén-tweetje

Vraag de jongeren om individueel over een vraag of opmerking na te denken (en eventueel iets op te schrijven). Daarna bespreken ze in tweetallen hun antwoorden. Eventueel wordt per tweetal een beste antwoord gekozen. Dit antwoord wordt vervolgens plenair uitgewisseld.

Uitbreiding: de tweetallen bespreken de antwoorden met een ander tweetal. Per viertal wordt het beste antwoord gekozen, dat vervolgens plenair wordt uitgewisseld.

Placemat

De placemat is een variant van het 'Eén-tweetje', waarbij papier en pennen worden gebruikt. Gebruik bij voorkeur een vel op A3-formaat. Verdeel het vel papier zoals in het voorbeeld. Elke jongere denkt individueel na over een vraag of opmerking, waarna hij het antwoord opschrijft in één van de vakken. De groepsleden bespreken de antwoorden die zijn opgeschreven. De gemeenschappelijke antwoorden of het beste antwoord wordt in het middenvak opgeschreven. Het antwoord in het middenvak kan plenair worden uitgewisseld.

Expertgroep

De jongeren denken in verschillende groepen na over een deelonderwerp. Elke groep is nu expert in (heeft kennis over) één deelonderwerp. Vervolgens worden nieuwe groepjes gevormd waarin alle bestudeerde deelonderwerpen vertegenwoordigd zijn. Elke jongere is binnen de nieuwe groep expert in een deelonderwerp. De eerder opgedane kennis wordt in de nieuwe groep gedeeld.

Voorbeeld: Elk groepje jongeren verdiept zich in één vraag. Vervolgens worden nieuwe groepjes gevormd waarbij in elk groepje alle bestudeerde vragen zijn vertegenwoordigd. Elk groepslid is 'expert' in één vraag en deelt deze kennis met de andere groepsleden.

Meningen uitwisselen

Om het *uitwisselen van meningen* te stimuleren, kunnen onder meer de volgende werkvormen worden gebruikt.

Gekleurde kaarten

Elke jongere beschikt over een rode en groene (en eventueel oranje) kaart. Er kunnen ook andere kleuren worden gebruikt. Een stelling wordt voorgelezen. De jongeren steken één van de kaarten op (rood = niet mee eens; groen = mee eens; oranje = twijfel). De meningen worden geïnventariseerd en eventueel genoteerd. Het opsteken van kaarten is een goede aanleiding om door te vragen naar argumenten.

Duimen

In plaats van gekleurde kaarten wordt een duim opgestoken. Duim rechtop = mee eens; duim naar beneden = niet mee eens; duim horizontaal = twijfel.

Binnen- en buitenkring

Verdeel de jongeren in twee gelijke groepen. De eerste groep vormt een binnenkring. De tweede groep gaat hier in een kring omheen staan: de buitenkring.

Een jongere uit de binnenkring vertelt een mening of antwoord aan een jongere uit de buitenkring. Laat één van de kringen op een bepaald moment één of meerdere plaats(en) draaien, zodat een nieuw tweetal ontstaat en de meningen/antwoorden opnieuw worden uitgewisseld. Herhaal het draaien en uitwisselen een aantal keren.

Inventariseren

Om op een speelse manier antwoorden of meningen te *inventariseren* kunnen onder meer de volgende werkvormen worden gebruikt.

Post-its

Laat de jongeren hun antwoord of mening opschrijven op een post-it, een memoblaadje met plakstrip. Laat de beschreven memoblaadjes opplakken op een centrale plaats. De post-its kunnen, indien gewenst, door de jongeren gegroepeerd worden rond vergelijkbare antwoorden of meningen. Bespreek de reacties.

Muurtje bouwen

Antwoorden of meningen worden op een A4 papier geschreven. Bij de gezamenlijke bespreking wordt met de A4 papieren een muurtje gebouwd. De belangrijkste antwoorden en meningen worden onderop geplakt, de minder urgente zaken komen daarbovenop. Gebruik plakband of kneedgum om het papier op te hangen.

Woordweb

Inventariseer antwoorden of meningen op een whiteboard, flap-over of groot vel papier. Maak een woordweb waarin informatie kernachtig en geordend wordt weergegeven. Opmerkingen over hetzelfde onderwerp worden in kernwoorden bij elkaar opgeschreven.

Benodigheden voor deze bijeenkomst

- Voor elke jongere een Bijbel, een Handreiking en een pen.
- Een leidingdeel voor jezelf als leidinggevende.
- Materialen voor de tekening (slotopdracht).

Opening

- Om te lezen:
  - ✓ Romeinen 13:1-7
  - ✓ 1 Timotheüs 2:1-4
  - ✓ 1 Petrus 2:13-17
  - ✓ Titus 3:1-2
- Uit de belijdenis:
  - ✓ Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 36
- Suggesties om te zingen:
  - ✓ heiligdom
- Dankpunten:
  - ✓ Dat we leven in een land waar we in alle vrijheid de Heere kunnen dienen.
  - ✓ Dat we een overheid hebben ontvangen die het goede voor de burgers zoekt.
- Gebedspunten:
  - ✓ Om wijsheid voor allen die politiek willen bedrijven volgens Gods wetten.
  - ✓ Om gehoorzaamheid aan de wetten en regels van de overheid.

Doelstelling

- Betekenis benoemen

Deze Handreiking Actueel gaat in op de vraag hoe jongeren zich moeten verhouden tot de overheid. Er worden enkele bijbelse lijnen geschetst wat betreft de taak van de overheid en onze houding tegenover de overheid.

- Actualiteit aangeven

We hebben elke dag te maken met de overheid. Elke dag hebben we de keuze de regels en wetten op te volgen of te overtreden. We hebben de mogelijkheid deel te nemen aan het publieke debat over de beslissingen van de overheid. Het is goed om hier bewust mee bezig te zijn. Hoe wij zijn tegenover de overheid heeft direct te maken met ons christen zijn.

- Christus centraal stellen

Christus is de Koning der koningen. Hij heeft alle macht in hemel en op aarde; Hij regeert. Dit betekent dat Zijn macht altijd groter is dan die van aardse machthebbers. Dit betekent ook dat

we Hem meer gehoorzaam moeten zijn dan aardse leiders. In deze Handreiking wordt bewust de lijn getrokken naar het Koningschap van Christus.

Alternatieve startopdracht

- Begin met de vraag: 'welke regels van de overheid zou jij liever zien verdwijnen.' Bespreek daarna het nut van die regels en het feit dat het een opdracht van God is om de overheid te gehoorzamen.
- Begin met het verhaal van Daniël en de drie vrienden uit Dan. 1. Beschrijf de situatie waar zij in zaten en bespreek samen wat jij zou doen als je in zo'n situatie was.

Antwoorden op de vragen en suggesties voor gesprek

Startopdracht

Met deze opdracht laat je de jongeren zelf nadenken over wat zij belangrijk vinden in een regering. Het is een mooie intro op de schets.

1. De chaos is niet heel moeilijk voor te stellen. Laat de jongeren zelf met voorbeelden komen en help ze zo nodig op weg (neem een druk kruispunt in gedachten, verkeersregels zijn er niet...).
2. *Persoonlijk.*
3. *Persoonlijk. Goed om de jongeren bij deze vragen hun eigen mening te laten geven. Meng je zelf ook met jouw mening in dit gesprek.*
4. *Persoonlijk. Aan de hand van deze voorbeelden komt het gehoorzamen van de overheid dichtbij. Wat zou de jongere doen? En bespreek vervolgens ook: wat zou de Heere hierin van ons vragen?*

Stellingen

Zie voor een leuke manier om de stellingen te bespreken de didactische tips.

- De overheid in de tijd van Paulus vervolgde christenen. Toch roept hij in Rom. 13 ertoe op de overheid te gehoorzamen en in 1 Tim. 2 om voor de overheid te bidden.
- Protesteren is in onze samenleving een recht. Het is wel goed om na te denken over grenzen. Wat is het verschil tussen de Mars voor het leven en het blokkeren van een snelweg?
- Roep de jongeren ertoe op dit ook te doen. Geef het ook een plekje op de club.

- Wat zou er gebeuren als er geen overheid is? Complete chaos...
- Gehoorzaamheid aan de Heere gaat boven alles uit. Dus als de regering iets van jou vraagt wat tegen Gods geboden ingaat, hoef je niet te gehoorzamen.

De Bijbel open

Zie hiervoor de achtergrondinformatie hierboven.

5. *Persoonlijk.*

6. Denk aan werken op zondag, het uitvoeren van abortus of euthanasie, het beperken van mogelijkheden om naar de kerk te gaan, enz.
7. Hij luisterde naar Zijn ouders, Hij betaalde belasting, Hij volgde in alles de wil van Zijn Vader zelfs tot de dood aan het kruis toe.
8. Op www.heidelbergse-catechismus.nl kun je de tekst van de catechismus vinden 'in gewone taal'. Dit kan helpen om de vraag beter te begrijpen.

Wat betekent het opstaan van de nieuwe mens?

Het betekent dat ik door Christus van harte verheugd ben in God.

Ook dat ik ernaar verlang om heel mijn leven goede werken te doen, zoals God het wil.

Zie ook het kernwoord 'beking' op www.abcvanhetgeloof.nl met alle informatie daarbij.

Slotopdracht

Een mooie afrondende opdracht waarmee de jongeren nog eens nadenken over de boodschap voor hen persoonlijk.